

- Arvid Genetz, Yrjö Wichmann, Martti Räsänen, T. E. Uotila und Erkki Itkonen. *Lexica Societatis Fenno-Ugricae XXXII. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 151*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- NFL = Nordisk Forening for Leksikografi. <http://sprogkoordinationen.org/aktorer/nfl/om-nfl/#> (25.8.2014).
- NLO = BERGENHOLTZ, HENNING – CANTELL, ILSE – VATVEDT FJELD, RUTH – GUNDERSEN, DAG – JÓNSSON, JÓN HILMAR – SVENSÉN, BO 1997: *Nordisk lexikografisk ordbok*. Med bidrag av Helgi Haraldsson, Hans Kristian Mikkelsen, Jaakko Sivula. Skrifter utgitt av Nordisk forening for lexicografi 4. Oslo: Universitetsforlaget.
- ROMLEX = The lexical database of Romani varieties. <http://romani.kfunigraz.ac.at/romlex/> (25.8.2014).
- SIIROINEN, MARI 2014: Muutama sana sanakirjoista. – *Kielikello* 1/2014 s. 38–39.
- SVENSÉN, BO 2004: *Handbok om lexicografi. Ordböcker och ordboksarbete i teori och praktik*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- 2009: *A handbook of lexicography. The theory and practice of dictionary-making*. Cambridge: Cambridge University Press.
- WIEGAND, HERBERT ERNST (toim.) 2006–2014: *Internationale Bibliographie zur germanistischen Lexikographie und Wörterbuchforschung. Mit Berücksichtigung anglistischer, nordistischer, romanistischer, slavistischer und weiterer metalexikographischer Forschungen*. Osat 1–4. Berlin: De Gruyter.
- WIEGAND, HERBERT ERNST – BEISSWENGER, MICHAEL – GOUWS, RUFUS H. – KAMMERER, MATTHIAS – STORRER, ANGELIKA – WOLSKI, WERNER (toim.) 2010: *Wörterbuch zur Lexikographie und Wörterbuchforschung. Dictionary of lexicography and dictionary research*. Osa 1 A–C. Berlin: De Gruyter.

Fokuksessa suomalainen nimistötutkimus

Terhi Ainiala, Minna Saarelma & Paula Sjöblom: *Names in focus. An introduction to Finnish onomastics*. Helsinki: Finnish Literature Society 2012. 285 s.
ISBN 978-952-222-387-6.

Jokaisella tieteenalalla on oma sisäinen kehityskulkunsa ja -tahtinsa, jossa koomateoksilla on tärkeä tehtävä. Suomalaisessa nimistötutkimuksessa näyttää muutamia vuosia sitten koittaneen suurempien kokoomateosten aikakausi: näihin kuuluvat *Suomalainen paikannimikirja* (Paikkala päätoim. 2007) sekä *Nimistötutkimuksen perusteet* (Ainiala, Saarelma & Sjöblom 2008). Viimeksi mainitun teoksen kolme kirjoittajaa, nuorempaan suomalaiseen nimistötutkijapol-

veen kuuluvat Terhi Ainiala, Minna Saarelma ja Paula Sjöblom, ovat nyt julkaisseet työnsä myös englanniksi.

Nimistötutkimuksen voisi sanoa maailmanlaajuisestikin kokeneen viime vuosikymmeninä suurta kehitystä. Alan yhä kasvavasta suosiosta kertovat runsain määrin julkaistut tutkimukset, tutkijoiden määrän kasvu, entistä tiheämmin järjestetyt konferenssit ja uusien julkaisujen ilmestyminen sekä viime aikoina myös uusien alaa käsittelevien kotisivujen luominen. Tämän kehityksen yhtenä suurimpana tuloksena voi pitää sitä, että nimis-

1. Ks. esim. <http://mdh.unideb.hu>; <http://mna.unideb.hu>; <http://mnytud.arts.unideb.hu/nevtan/ne>.

töntutkimus on noussut tunnustetuksi kansainväliseksi tieteenalaksi. *Names in focus* on tervetullut lisä tähän nimistöntutkimuksen kansainvälisen ammattikirjallisuuden joukkoon.

Vankka teoriapohja

Kirjan kirjoittajat ovat hyödyntäneet työsään nimistöntutkimuksen luotettavimpia lähtökohtia ja lupaavimpia uusia näkemyksiä, mutta silti teos perustuu ennen kaikkea suomalaisen nimistöntutkimuksen perinteisiin. Näiden perinteiden rikkaudesta kuka hyvänsä voi vakuuttua tutustumalla niin ikään 2000-luvulla julkaistuihin Stenhammarin (2001, 2007) laajoihin bibliografisiin artikkeleihin suomalaisesta nimistöntutkimuksesta. Kirjoittajat ovat kielentutkijoita, ja heidän lähtökohtansa on, että nimistöntutkimus on jo kauan sitten määritelty kielitieteelliseksi alaksi, joka kytkeytyy tiiviisti myös muihin tieteenaloihin eli on luonteeltaan monitieteinen.

Työ on jaettu kolmen kirjoittajan kesken selvärajaisesti: Terhi Ainiala on laatinut suomalaisen nimistöntutkimuksen aineistolähteitä ja tutkimushistoriaa (s. 38–62) sekä paikannimiä (s. 63–123) käsittelevät luvut. Minna Saarela vastaa henkilönimiä (s. 124–201), eläintennimiä (s. 202–209) ja kirjallisuuden nimistöä (s. 255–266) käsittelevistä osista. Paula Sjöblom puolestaan käsittelee osuudessaan nimistöntutkimuksen teoreettista pohjaa (s. 13–37) sekä kaupallisia nimiä (s. 210–254). Näin koko sisältö jakautuu hyvin tasaisesti kaikkien kolmen kirjoittajan kesken.

Kirjan luvut ja niiden keskinäiset suhteet itsessään jo osoittavat, kuinka tärkeinä kirjoittajat pitävät yksittäisiä erisnimityyppejä. Yksittäisten erisnimityyppien itsenäisyys ja eroavaisuudet näytettyvät muun muassa niiden toisistaan poikkeavissa historioissa sekä siinä, millaisia kommunikatiivisia tehtäviä niillä on nyky-yhteiskunnassa ja kuinka eri kei-

noin tieteelliset tutkimukset niitä lähestyvät. Teoriaosuudessa Paula Sjöblom käsittelee yksityiskohtaisesti myös erisnimien luokitteluun liittyviä kysymyksiä. Hän esittelee erilaisia luokitteluperusteita ja ottaa esille niiden suhteellisuuden korostaen, että luokittelu riippuu aina myös tutkijan näkökulmasta: hän itse esittelee yksityiskohtaisimmin kulttuuriperustaisen luokittelun (s. 26). Sjöblom toteaa, että nimen voi saada kuka tai mikä hyvänsä, jolloin kategorisoinnin pitäisi periaatteessa perustua maailmaan tai yleiseen tietoomme, mikä taas ei ole tarkoituksenmukainen lähtökohta. Parasta on sen sijaan lähteä liikkeelle nimistä itsestään ja niiden ominaisuuksista: jos hyväksymme sen, että erilaiset nimiryhmät muodostavat järjestelmän, voimme perustaa luokittelun järjestelmän sisäisten suhteiden tarkasteluun. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että lähdemme liikkeelle nimenantajan ja nimeä käyttävän henkilön toiminnasta, joka taas määrittyy ensi sijassa sosiokulttuuristen ja kielellisten seikkojen perusteella. Toimintahan aina tavalla tai toisella käyttää, antaa ja muuttaa nimiä käsitellen niitä jonkin järjestelmän osana. Tästä johtuu myös, että vieraisiin kieliin ja kulttuureihin kuuluvat nimenkäyttäjärühmät luovat omat erisnimiä koskevat kategoriasysteeminsä.

Sjöblom kiinnittää huomiota siihen, että se, mitä nimiä erisnimien kategoriaan liitetään, vaihtelee kielikohtaisesti. Tämä taas on puhtaasti kieliopin perinteisiin liittyvä kysymys: omasta mielestäni se ei välttämättä liity mitenkään tuonempana mainittuun kielenkäytön säännönmukaisuuteen. Nimistöntutkijat määrittelevät kategoriat keskittyen erityisesti tarkoitteen luonteenomaisuuksiin ja kielellisiin traditioihin. Voisi olla opettavaista luoda myös alhaalta päin koottu järjestelmä, jossa lähdetäisiin yksittäisten kielenelementtien sosiokulttuurisista tehtävistä ja kielellisistä rakenteista, joiden yhtäläisyyksiä ja eroja tarkastellen luotaisiin luo-

kat ja esiteltäisiin niiden keskinäiset suhteet.

Yleensä eri tieteenalojen suurimmat ongelmat liittyvät peruskäsitteiden määrittelyyn: näin on myös nimistöntutkimuksessa. Puhujien on kommunikaatiotilanteessa verrattain helppo tunnistaa nimet, mutta erisnimiä ei ole tähän päivään mennessä onnistuttu määrittelemään tyhjentävästi. Kirjoittajat eivät edes lähde pohtimaan tätä, mutta he eivät myöskään pyri välttämään erisnimen tärkeimpien ominaisuuksien määrittelemistä. Näistä mainitaan ennen kaikkea monoreferentiaalisuus, mutta myös nimen merkitystä käsitellään yksityiskohtaisesti: se nähdään rikkaana ja monikerroksisena ilmiönä. Tästä voi olla täysin samaa mieltä, koska nimiä käsittelevä tutkija pystyisi sanomaan tutkimusaiheestaan paljon vähemmän, jos hän valitsisi lähtökohdakseen sellaisen teorian, jossa nimien katsotaan olevan vailla merkitystä. Erisnimien määrittelyssä on usein pidetty tärkeänä niiden suhdetta yleisnimiin. Kirjan tekijät pyrkivätkin tuomaan esiin tutkimustuloksia uusimmilta tutkimusaloilta, kuten neurolingvistiikasta ja kognitiivisesta kielitieteestä. Nimien säännönmukaisuutta voidaan pitää määräävänä ominaisuutena: se näkyy ennen kaikkea kulttuurisessa vuorovaikutuksessa, mistä kirjoittajat mainitsevat erityisenä todisteena nimien kulttuurista ja identiteettiä tukevan luonteen.

Eero Kiviniemi ja suomalaisen nimistöntutkimuksen uusi aikakausi

Sisällöllisesti lähimpänä kirjan teorialukua ja sen esittämiä suuntauksia on Ainialan kirjoittama suomalaisen nimistöntutkimuksen historiaa kuvaava alaluku. Lukujen väliltä löytyy kuitenkin myös muutama pieni näkökulmaero. Ainiala ei esittele suomalaisen nimistöntutkimuksen historiaa kronologisesti eikä edes perinteiseen nimien tyyppijakoon nojaten vaan tutkimussuuntien mukaan jaotel-

len. Näin ollen hän kertoo etymologisista tutkimuksista, lainasanatutkimuksesta sekä asutushistoriallisista ja typologisista suuntauksista, uutena näkökulmana sosio-onomastiikasta sekä tutkimusten monipuolistumisesta, esimerkkinä vaikkapa kaupunkien nimistön tarkastelu. Selkeästä ja tiiviistä katsauksesta, jossa kirjoittaja keskittyy ennen kaikkea viimeisen puolen vuosisadan aikaisiin tuloksiin, käy hyvin ilmi, että pitkät perinteet omaava suomalainen nimistöntutkimus on valtavan avoin muille tieteenaloille ja pyrkii aktiivisesti integroimaan itseensä uusia näkökulmia, tutkimusmetodeita ja tuloksia. Suomalainen nimistöntutkimus voi kenties kiittää kansainvälisestä maineestaan ensi sijassa tätä avoimuutta.

Suomalaisen – kuten monen muunmaalaisenkin – nimistöntutkimuksen alalta voidaan erottaa erilaisia ajanjaksoja, joista piirretty Ainialan tekstissäkin varsin selvä kuva. Ulkopuolisen silmin näyttää siltä, että aikakausien väliltä löytyy enemmän yhtäläisyyksiä kuin eroja: toisin sanoen uudet näkökulmat ja teorit eivät ole syntyneet siksi, että edelliset olisivat kelvottomia, vaan niin, että vanhojen arvojen päälle rakennetaan uutta rikastuttaen jo olemassa olevaa untemusta. 50 viime vuoden ajalta erityisesti mainituksi ansaitsee tulla Eero Kiviniemen tuotanto, joka luo merkittävää pohjaa suomalaiselle ja kansainväliselle nimistöntutkimukselle sekä paikannimistön ja henkilönnimistön tutkimuksen mutta myös nimistöntutkimuksen teorian kannalta.

Kiviniemi antoi 1970-luvulla paikannimien rakenteellisella tutkimuksellaan lähtösäyksen koko suomalaisen nimistöntutkimuksen uudistukselle yhdessä Kurt Zilliacuksen kanssa, joka tarkasteli suomenruotsalaisia paikannimiä samalla menetelmällä (Kiviniemi 1975; Zilliacus 1966). Kiviniemen generativistinen tutkimussuunta ei kuitenkaan hyödyntänyt jyrkkiä strukturalistisia sääntöjä, vaan huomion keskipisteessä oli nimenannon

perusteiden tarkastelu, mikä tarkoittaa toisaalta kielihistoriallista näkökulmaa, toisaalta sitä, miten nimenantamisen merkitys korostuu yhteiskunnan tai kulttuurin kannalta. Tällä tavoin on itse asiassa helpotettu kognitiivisen tutkimuksen saapumista suomalaiseen nimistöntutkimukseen. Tilannetta voi verrata Dostojevskin ajatukseen, jonka mukaan koko 1800-luvun ajan venäläinen kirjallisuus ”kuoriutui Gogolin viitastaan”: samalla tavoin nykypäivän suomalainen nimistöntutkimus on ammentanut tietoja ja näkökulmia pääasiassa Kiviniemen teoksista ja kulkenut ennen kaikkea hänen jalanjäljissään.

Paikannimitutkimus: etymologiaa ja typologiaa

Suomalaisen nimistöntutkimuksen vanhin ja laajimmin tunnettu alue on paikannimistö. Paikannimien tutkimusaineistojen osalta suomalainen nimistöntutkimus on kadehdittavassa asemassa, koska tutkijoiden käytössä on useita miljoonia artikkeleita sisältävä Nimiarkisto. Tähän lähemmäs sadan vuoden aikana huolella suunniteltuun, hyvin viimeistelyyn ja suurella työllä kerättyyn aineistokokoelmaan liittyy myös vakavia teoreettisia ja metodisia ongelmia. Perinteisten metodien rinnalle onkin jo vuosikymmeniä rakenneltu sähköisiä korpuksia samasta aineistosta, ja uusimpana apuneuvona nimien analysointiin kehitellään GIS-tekniikkaa. Tutkijat pyrkivät myös oikaisemaan aineiston tähänastista yksipuolisuutta ja maaseutukeskeisyyttä: tällä hetkellä aineistonkeruussa suuntaudutaan ensi sijassa kaupunkien paikannimistöön.

Kuten monessa muussakin kielessä, myös suomenkielisten paikannimien tutkimus sai alkunsa etymologisesta tarkastelusta jo 1800-luvulla. Suomalaiset paikannimietymologit ovat jo pitkään keskittyneet yksittäisten nimien ja niiden merkitysten lisäksi myös nimien paikanta-

miseen konkreettisten nimijärjestelmien osiksi. Tämä on yhteydessä myös suomalaiselle nimistöntutkimukselle tyypilliseen *aluemonografian* käsitteeseen, joka tarkoittaa yhden alueen nimistön kartoittamista kokonaisuutena ja sen sisäisten riippuvuussuhteiden tarkastelua. Etymologiselle tutkimukselle suureksi avuksi ovat olleet kielikontaktitutkimuksessa tehty nimien tarkastelu, erityisesti suomen ja ruotsin mutta sittemmin myös suomen ja saamen väliset nimistön lainasanakontaktit. Näitä etymologisia tutkimustuloksia on koottu edellä mainittuun teokseen *Suomalainen paikannimikirja* (Paikkala päätoim. 2007).

Typologinen tutkimus on useimmissa kielissä tuonut paikannimistön tutkimukseen merkittäviä tuloksia. Terhi Ainialan mukaan suomalainen nimistöntutkimus on tämän kehityksen myötä noussut itsenäiseksi kielitieteen osa-alueeksi. Kurt Zilliacuksen ja sittemmin Eero Kiviniemen kehittämä lausesemanttinen tutkimusmetodi toi tutkimukseen uuden näkökulman. Ainiala kytkee Kiviniemen ensimmäisen alaa käsittelevän kirjan *Suomen partisiippinimistöä: Ensimmäisen partisiipin sisältävät henkilön- ja paikannimet* (Kiviniemi 1971) suoraan modernin suomalaisen nimistöntutkimuksen perustamiseen. Ainialan mukaan nimien rakenteellinen tutkimus on nimistöntutkimuksen välttämätön ehto, mutta hänen näkemyksensä eroaa hieman siitä, mitä Paula Sjöblom kirjan nimistöntutkimuksen teorialuvussa esittää. Paikannimien typologinen tutkimus voi tuoda nimistöntutkimukseen perustavanlaatuisia, muihinkin tutkimussuuntiin kytkeytyviä tuloksia. Näin on myös tapahtunut suomalaisessa nimistöntutkimuksessa, jossa 50 viime vuoden tärkeimmät tulokset ilmenevät kiistatta juuri nimitypologian alueella.

Nimien rakenteelliseen tutkimukseen liittyy tiiviisti myös historiallisten muutosten kuvaaminen. Ainiala kutsuu Kiviniemen terminologian mukaisesti ni-

mien lyhentämistä *ellipsiksi* ja *reduktioksi*. Nämä muutokset voisi kenties selvemmin erottaa toisistaan nimirakenteeseen liittyvien suhteiden perusteella, mikäli ellipsi viittaa nimiosan katoon ja reduktio nimielementin pois putoamiseen. Samalla tavoin voimme kutsua uuden nimiosan liittämistä *epeksegeesiksi* ja sen rinnalla erottaa omaksi tyyppikseen myös uuden nimielementin liittymisen. Unkarilaisessa nimistöntutkimuksessa on kuitenkin todettu, että mainittujen muutosten lisäksi on myös tapauksia, joissa nimiosa ja nimielementti ovat vaihtaneet paikkaa keskenään tai korvanneet toinen toisensa (esim. Hoffmann 1993; Tóth 2008): näillekin prosesseille olisi ollut hyvä mainita omat termit.

Sosio-onomastinen tutkimus on lähtenyt Suomessa liikkeelle vasta joitain vuosikymmeniä sitten, mutta siitä on heti tullut tärkeä nimistöntutkimuksen osa-alue. Sosio-onomastiikassa tarkastellaan puhujien nimistöntutkimuksessa ja nimien käytössä esiintyviä eroja suhteessa puhujan elämäntilanteeseen tai hänen tuntemiensa paikkojen luonteeseen. Tämän tutkimussuuntauksen myötä nostettiin esiin kaupunkien paikannimistöön liittyviä kysymyksiä sekä slangin ja nimistön suhde. Aiheesta on julkaistu useita tutkimuksia, jopa kirjoja Suomessa (esim. Ainiala toim. 2005; Pitkänen 1996), mutta siitä huolimatta vaikuttaa siltä, ettei Ainialan esittämä tilannekatsaus ole niinkään koko aihepiirin kattava selonteko vaan ennemmin tulevaisuuteen suuntautuva tutkimussuunnitelma.

Henkilönnimet ja kulttuuri

Henkilönnimiä käsittelevän luvun puolisena lankana toimii ajatus, että henkilönnimet ovat kulttuurinen ja kielellinen universaali. Luvun kirjoittaja Minna Saarelma korostaa, että vaikka henkilönnimien pääfunktio on yksilöiden erottaminen toisistaan, sen rinnalla niillä on

myös luokitteleva ja jaotteleva funktio ja usein niillä ilmaistaan monimutkaisia yhteiskunnallisia suhteita. Koska nimenantajat ilmaisevat valinnoillaan kaikkia näitä funktioita, henkilönnimillä on myös sosiaalinen ja identiteettiä tukeva rooli. Nimien kulttuurinen merkittävyys johtaa myös henkilönnimijärjestelmien moninaisuuteen. Henkilönnimijärjestelmien yhtäläisyydet ja samankaltaisuudet eivät heijastele niinkään kielen piirteitä vaan kulttuurisia suhdeverkostoja. Henkilönnimet ovat paljon riippumattomampia kielestä itsestään, mikä selittää sen, että niiden kielihistoriallinen lähdearvo on paljon pienempi kuin vaikkapa niin ikään kielelliseksi universaaliksi katsottujen paikannimien.

Henkilönnimien ja paikannimien välisestä eroista seuraa myös se, että teoksessa näitä aiheita käsittelevät luvut poikkeavat toisistaan sekä sisällöltään että rakenteeltaan: henkilönnimiä käsittelevässä luvussa annetaan suomalaisten nimien ohella paljon tilaa myös muiden nimijärjestelmien analysoinnille. On aivan oikea valinta, että Saarelma tarttuu myös esiteollisen yhteiskunnan nimenantotapoihin, koska ne valaisevat nimenantamisen vanhempia käytäntöjä hyvin selvästi. Näin pystymme paljon paremmin käsittämään niin sanotun modernin yhteiskunnan henkilönnimijärjestelmiä, emmekä vain eroja vaan myös jo osin piiloon joutuneita yhtäläisyyksiä. Henkilönnimiä käsittelevät osat ovat toki teorian kannalta tärkeitä ja myös mielenkiintoista luettavaa, mutta silti niitä olisi kenties voinut lyhentää. Kirjan kokonaisuuden kannalta vähemmän merkittäviltä tuntuvat muun muassa ne alaluvut, joissa käsitellään nimenantamisen käytäntöjä Afrikassa ja Aasiassa. Samoin eurooppalaisen henkilönnimikulttuurin muotoutumisen esittely tuntuu liiankin yksityiskohtaiselta, etenkin esikristillisen ajan osalta, huolimatta siitä, että suomalaista nimenantokulttuuria ei toki voi käsitellä ilman eurooppalaista taustatietoa.

Nyt käytössä olevien henkilönnimi-järjestelmien monipuolisuuden vuoksi on vaikea löytää juuri tiettyjä näkökulmia ja kategorioita, jotka kuvaisivat kaikkia eri järjestelmiä kaikkein parhaiten. Henkilönnimissä teoksessa erotetaan toisistaan yksilöitä ja ryhmiä kuvaavat nimet. Tällöin *sukunimen* käsite esiintyy molempien ryhmien alatyypinä, mikä on nimityypin funktion kannalta ymmärrettävä ratkaisu, mutta kategorisoinnin yleisiin sääntöihin ei sovi lainkaan, että yksi kategoria esiintyy kahden eri osa-alueen alalajina. Ei ole myöskään helppo erottaa toisistaan yksi- ja moninimisyyteen perustuvia systeemeitä, koska niiden välistä löytyy runsaasti välimuotoja. Kategorisia ongelmia aiheuttaa myös se, että käsitteet *virallinen nimi* – *epävirallinen nimi* sekä *etunimi* – *keskinimi* – *sukunimi* esiintyvät samassa luokassa, vaikka ensimmäinen käsitepari kuvaa nimenkäyttöä ja sosio-onomastiikkaa, ja toiset kolme termiä taas kuuluvat nimirakenteen ja nimitypologian piiriin. Vakuuttavaa ei myöskään ole sen näkemyksen todistelu, että moninimisyyden kohdalla etunimi olisi ilman muuta yksilön ensisijainen nimi: erilaiset kommunikaatiotilanteet kuitenkin vaativat yksilöltä kulloisenkin tilanteen mukaisen nimityypin tai nimityhdistelmän käyttöä itsestään ja muista. Näin ollen funktionaaliselta tai kognitiiviselta kannalta lähes minkä hyvänsä nimen voi valita ensisijaiseksi nimeksi.

On mielenkiintoista ja muiden nimi-järjestelmien tutkijoiden kannalta hyvin opettavaista perehtyä suomalaisen nimenantojärjestelmän historiaan ja siihen hallinnolliseen ja kulttuuriseen vuorovaikutukseen, joka toi vaikutteita nimi-järjestelmään idän ja lännen suunnalta. 1800-luvun puolelta säilyneet tiedot sukunimijärjestelmästä antavat hyvät mahdollisuudet seurata aineistojen pohjalta tätä monisatavuotista prosessia alusta alkaen. Suomalainen etunimijärjestelmä on avoin luokka, johon tulee eri lähteistä jatkuvasti uusia nimiä, mikä tekee nimistöntutkimuksesta paljon lupaavampaa ja tarpeellisempaa kuin niissä kielissä, joissa käytetään käytännössä suljettua etunimijärjestelmää. Saarelman kirjoittamassa luvussa käsitellään myös nimistöntutkimuksessa harvemmin esitettyä kysymystä eli viittomakielisten nimenantotapoja, mikä johtuu siitä, että viittomakielellä on Suomessa virallisen vähemmistökielen status.

Globalisaation myötä uusi nimityyppi

Globalisaation myötä uusi nimityyppi

Paula Sjöblomin kirjoittama luku kaupallisten nimien problematiikasta muodostaa teoksessa oman laajan kokonaisuutensa, sillä tällä nimityypillä on entistä suurempi osa nyky-yhteiskunnassa. Kaupallisella nimellä on kaupallinen arvo: hyvä nimivalinta tarkoittaa taloudellista etua ja tuo hyötyä, minkä vuoksi on ymmärrettävää, että nimien käyttöä säädelään ja suojellaan myös lailla. Sjöblom erittelee luvussa kolme eri kaupallista nimityyppiä: yritysten nimet, tuote- ja tavaramerkit. Pisimmälle kielellinen analyysi on nimien tyypittelyssä yltänyt yritysnimien kohdalla: paikannimien yhteydessäkin sovellettu funktionaalisen-semanticinen analyysi johtaa yritysnimien neljän eri nimiosan funktion erittelemiseen.

Nimien kielellisen luonteen ja alkuperän määrittely on monissa tapauksissa vaikeaa, koska yksikielisten nimien rinnalla esiintyy myös sekakielisiä ja univertsaalis-tyylisiä nimiä, jotka eivät liity mihinkään konkreettiseen kielen. Nimityyppien määrittelyssä kirjoittaja on kuitenkin voinut hyödyntää harvalukuista kansainvälistä ammattikirjallisuutta, kun taas suomalaisten nimien tuntemuksessa lähteenä on toiminut ennen kaikkea Sjöblomin oma väitöstutkimus (2006).

Lopuksi

Names in Focus -teoksen kolme kirjoittajaa, Terhi Ainiala, Minna Saarela ja Paula

Sjöblom, ovat hoitaneet tehtävänsä hyvin: he ovat onnistuneet luomaan lähtökohdiltaan nykyaikaisen, yhtä aikaa perinteitä ja uusia näkökulmia esiin tuovan nimistön-tutkimuksen kokoomateoksen. Lopputuloksena esitetään arvokkaita tieteellisiä tuloksia, joiden kuitenkin tiedämme olevan alati laajenevia ja muuttuvia. Siksi huomio helposti kiinnittyikin puuttuviin palasiin, vielä tutkimattomiin alueisiin ja ratkaisevammattomiin kysymyksiin, mikä kannustaa alan tutkijoita suuntamaan katseensa uusiin haasteisiin. Englanninkielisen laitoksen ilmestyminen inspiroi suomalaisten lisäksi myös muiden kielten nimistöntutkijoita. Lisäksi kirjan yhdeksi suureksi ansioksi luettakoon se, että se kytkee suomalaisten nimistöntutkimuksen yhä voimakkaammin kansainvälisen tutkimusyhteisön riveihin. Näin ollen teosta voi suositella niille tutkijoille, yliopisto-opiskelijoille ja muillekin kielitieteestä kiinnostuneille, jotka haluavat lisätä tietämystään suomalaisista nimistä tai vaikkapa vain erisnimistä universaalina kategoriana yleensä.

ISTVÁN HOFFMANN
sukunimi.etunimi@mnytud.arts.unideb.hu

SUSANNA VIRTANEN
(suomennos)

Lähteet

- AINIALA, TERHI (toim.) 2005: *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitusta kaupunkinimistöstä*. Kotimastien kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 134. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- AINIALA, TERHI – SAARELMA, MINNA – SJÖBLOM, PAULA 2008: *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Tietolipas 221. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HOFFMANN, ISTVÁN 1993: *Helynevek nyelvi elemzése*. Debrecen: TINTA könyvkiadó.
- KIVINIEMI, EERO 1971: *Suomen partisiippinimistöä. Ensimmäisen partisiippin sisältävät henkilön- ja paikannimet*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 295. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 1975: *Paikannimien rakennetyypeistä*. Suomi 118: 2. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PAIKKALA, SIRKKA (päätoim.) 2007: *Suomalainen paikannimikirja*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 146. Helsinki: Karttateskus & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- PITKÄNEN, RITVA-LIISA 1996: *Viljelijän kylä – kalastajan saaristo. Ammatti nimittaidon taustana*. – Ritva-Liisa Pitkänen, Helena Suni & Satu Tanner (toim.), *Kielen kannoilla. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 20 vuotta s. 102–118*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 86. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- SJÖBLOM, PAULA 2006: *Toiminimen toimenkuva. Suomalaisen yritysnimistön rakenne ja funktiot*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1064. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- STENHAMMAR, EEVA-LIISA 2001: *Selected bibliography of the onomastics of the Uralian languages*. Finnish. – *Onomastica Uralica* 1a s. 53–150.
- 2007: *Bibliography of the onomastic of the Uralian languages*. Finnish. – *Onomastica Uralica* 5 s. 119–155.
- TÓTH, VALÉRIA 2008: *Településnevek változástipológiája*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 14. Debrecen: Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke.
- ZILLIACUS, KURT 1966: *Ortnamnen i Houtskär*. Studier i Nordisk filologi 55. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 416. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.